

Плаксиенко В. Я.

*доктор экономических наук, профессор,
заведующий кафедрой бухгалтерского учета
Полтавской государственной аграрной академии*

Черненко К. В.

*кандидат экономических наук,
старший преподаватель кафедры бухгалтерского учета
Полтавской государственной аграрной академии*

Plaksienko V. Y.

*Doctor of Economics, Professor,
Head of Department of Accounting
Poltava State Agrarian Academy*

Chernenko K. V.

*Candidate of Economic Sciences
Poltavska State Agrarian Academy*

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ В СРАВНЕНИИ СО СТРАНАМИ ЕС

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF AUDIT ACTIVITIES IN UKRAINE IN COMPARISON WITH EU COUNTRIES

Аннотация. Перспективами развития аудиторской деятельности в Украине являются усовершенствование законодательства Украины относительно обеспечения независимости аудитора; стандартизация услуг, которые имеет право осуществлять аудитор Украины относительно международных актов ЕС и МФБ; развитие обязательного аудита, соблюдение независимости и качества предоставления услуг.

Ключевые слова: аудит, развитие, услуги, аудиторские комитеты, аудиторские компании.

Постановка проблемы. Развитию аудита в Украине в настоящее время присущи черты преимущественно подтверждающего, поскольку наибольший удельный вес работ сводится именно к оценке и подтверждению степени обоснованности информации в системе учета и финансовой отчетности предприятий-заказчиков.

Анализ последних исследований и публикаций. Данную проблему рассматривали такие ученые, как Талакина Т.О., Битюкова Т.А., Алексеенко Д.В., Усач Б.Ф., Дебелый А.А. и др. Однако в их работах так и не сформулированы четкие направления для улучшения сферы деятельности аудита.

Цель статьи заключается в определении перспектив развития аудиторской деятельности в Украине, учитывая опыт других стран.

Изложение основного материала исследования. В связи с переходом Украины к рыночной модели хозяйствования возникла объективная необходимость в независимом профессиональном контроле деятельности хозяйствующих субъектов и ее результатов. Отчетностью как единственным источником информации интересуются потенциальные инвесторы и поставщики, реальные кредиторы, акционеры и собственники, государство, персонал, то есть ряд общественных групп хотят перестраховаться путем получения от независимого профессионала подтверждения данных финансовой отчетности. Именно поэтому аудит стал необходим странам с рыночной экономикой в целом и Украине в частности.

Сложные условия конкуренции в аудиторской профессии и проникновения на рынок аудиторских услуг Укра-

ины представительств аудиторских фирм «большой четверки» обусловили необходимость принятия Аудиторской палатой Украины решения о переходе на Международные стандарты аудита (МСА). Такое решение ориентировано на подтверждение факта унификации деятельности аудиторов Украины в соответствии с международными требованиями, что важно для внешних пользователей аудиторского заключения (особенно для иностранных инвесторов и партнеров украинских предприятий). При этом перспективы развития аудиторской деятельности в Украине, на наш взгляд, стоит также связывать с переходом к системно-ориентированному аудиту, то есть к такому подходу, когда внешние аудиторы опираются в своих оценках на результаты работы системы внутреннего аудита предприятий-заказчиков. Именно сочетание взятых курсов на развитие внутреннего аудита (как основы деятельности внешнего) и переход к Международным стандартам аудита, считаем, способно благотворно повлиять на подъем аудита в Украине на следующую ступеньку эволюционной лестницы.

Несмотря на то что для развития аудита в Украине уже сделано очень много, еще остаются вопросы, от успешного решения которых зависят перспективы его дальнейшего развития. Итак, первоочередного разъяснения требуют: усовершенствование законодательного регулирования аудита в Украине, дальнейшее внедрение международных стандартов аудита, улучшение методики и организации аудиторских проверок, их качества и разработка оптимальной методики определения стоимости аудита, аудиторских услуг, вопросы

аудиторської етики, підготовки і підвищення кваліфікації аудиторів, формування методологічних основ і методических аспектів проектування траєкторії розвитку професійного аудита і др. Рішення вказаних проблем направлено на укріплення конкурентних позицій і авторитета аудита, становлення аудиторської діяльності в Україні.

Визначено, що аудит – це не тільки підтвердження звітності по вимогам Державної комісії по цінним паперам і фондовому ринку України, але і контроль-правове супроводження діяльності і консультування по питаннях правового і договірної безпеки, і розробка системи внутрішнього аудита, і бізнес-планування, і науково-методическі розробки по питаннях економіки, управління і права, і робота з персоналом (навчання, підвищення кваліфікації). В країнах ЄС визначені пріоритети розвитку аудиторської діяльності. Вони стосуються посилення регуляторної політики, посилення громадського нагляду над професією, посилення ролі аудиторських комітетів і посилення внутрішнього контролю в системі корпоративного управління, посилення незалежного статусу, відповідальності аудитора і ролі Кодексу професійної етики [2, с. 40–45].

В порівнянні з загальною практикою, де більше 60% доходів розподіляється між компаніями «великої четвірки» (Ernst&Young, Deloitte, PricewaterhouseCoopers, KPMG), велика частка українського ринку належить саме національним аудиторам. Хоча подібне положення речей стало можливим завдяки існуванню законодавчих обмежень стосовно можливості сертифікації на українському ринку іноземних аудиторських компаній середнього рівня (їх частка на ринку становить лише близько 7%). Однак підтвердження позицій українських аудиторів – це свідчення формування середнього класу в країні.

На сьогоднішній день при визначенні перспектив розвитку вітчизняного аудита в Україні необхідно орієнтуватися на приклад іноземних держав. Орієнтуючись на досвід об'єднання «великої четвірки» і АІСРА, можна зробити висновок, що за кордоном аудиторська діяльність інтенсивно прогресує. В світовій практиці існують різні концепції регулювання аудиторської діяльності. В процесі дослідження даної теми, ми виділили два основні напрями подальшого розвитку аудита в Україні. Першим отримало поширення в таких європейських країнах, як Австрія, Іспанія, Франція, ФРН і др.

Особливістю даного напрямку є детальне регулювання бухгалтерського обліку і звітності, де головним користувачем звітності виступає держава. Це формує відповідну концепцію аудита.

В багатьох з цих країн уповноважені державні органи встановлюють правила ведення аудиторської діяльності, фіксують їх в нормативно-правових актах, здійснюють реєстрацію аудиторів і аудиторських організацій і контроль над їх діяльністю. Країни з достатньо високим рівнем розвитку аудита лише приймають до уваги положення міжнародних стандартів аудита. Аудитори ряду країн, до яких входять Австрія, Бразилія, Індія і Голландія, використовують їх для розробки національних стандартів аудита. Країни, не розробляючі власні стандарти аудита, такі як Малайзія, Нігерія, Фіджі і др., застосовують Міжнародні стандарти аудита як національні [1].

Другим напрямком розвитку в країнах англосаксонської системи права (США, Канада, Великобританія, Австрія і др.) є задоволення потреб акціонерів, інвесторів і інших учасників підприємницької діяльності. Історично тут склався інший підхід до регулювання аудиторської діяльності, який здійснюється переважно громадськими аудиторськими об'єднаннями. В якості прикладу можна привести АІСРА (American Institute of Certified Public Accountants) – Американський інститут дипломуваних громадських бухгалтерів-аудиторів. Ця американська професійна організація створює і коректує професійні стандарти, дає трактування їх положень і успішно справляється з цією задачею. В цілому у Інститута три основні функції: встановлення стандартів і правил, дослідження і публікації, постійне навчання.

Аудиторська діяльність в країнах СНГ – Україні, Білорусії, Казахстані, Армнії, Узбекистані і др. – розвивається по мірі формування ринкової економіки, виникнення різних форм власності капіталу. Аудиторська діяльність в цих країнах регулюється спеціальним законодавством і нормативно-правовими актами по аудиту. Позитивним в розвитку аудита в країнах СНГ є те, що створено Координаційний центр по аудиту з участю визначених структур ООН, асоціації бухгалтерів і аудиторів СНГ. Координаційний центр допомагає розробці методического забезпечення аудита, створенню підручників для підготовки бакалаврів і магістрів по спеціальності «Бухгалтерський облік і аудит», здійснюваної в університетах України з участю Асоціації бухгалтерів і аудиторів України.

Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидкими темпами, хоча існують проблеми в їх застосуванні, рішення яких буде прийнято законодавством України в відповідності з законодавством ЄС. Крім того, ринок аудиторських послуг в Україні потребує впровадження європейської системи контролю якості послуг, що дозволить аудиторам гідно конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями і краще якості надавати професійні послуги. Відсутність якості системи аудита заважає розвитку українського фондового ринку і ринку капіталу. На рішення проблем також впливає збільшення конкурентів на ринку аудиторських послуг, тобто кількість аудиторів збільшується, тому потрібно мати високу освіченість в цій сфері, щоб мати постійних клієнтів, які були б задоволені роботою аудитора.

Розвитку аудита в Україні на даний час властиві певні риси переважно підтверджуючі, оскільки найбільший ваговий часток займає саме оцінка і підтвердження ступеня обґрунтованості інформації в системі обліку і фінансової звітності підприємств-замовників.

К основним напрямкам змін в професійному аудиту можна віднести:

1. Підвищення рівня професійної компетентності аудиторів.
2. Організацію контролю якості аудиторських робіт і послуг.
3. Удосконалення правового поля аудита.
4. Забезпечення реальної професійної незалежності аудитора. З урахуванням вищезазначених напрямків розвитку аудита і опираючись на світову практику, аудиторська діяльність в Україні вийде на новий етап удосконалення.

Выводы. Аудит – это проверка данных бухгалтерского учета и показателей финансовой отчетности субъекта хозяйствования с целью получения независимого мнения аудитора о достоверности во всех существенных аспектах и соответствии требованиям законов Украины, Положениям (стандартам) бухгалтерского учета или другим правилам (внутренним положениям субъекта хозяйствования) в соответствии с требованиями пользователей.

Рынок аудита продолжает развиваться, и у него, без сомнения, есть хорошие перспективы. Несмотря на низкую вероятность появления новых крупных аудиторских компаний, увеличиваются объемы оказываемых услуг. Хотя низкими темпами, но растет число сертифицированных аудиторов, рынок пополняется новыми участниками меньшего калибра. Объем рынка в денежном выражении будет расти прежде всего за счет увеличения гонораров аудиторских компаний.

Проникновение аудиторских услуг также будет расширяться, но основным препятствием этому является низкая публичность большинства украинских компаний и слабо развитый фондовый рынок Украины. Именно в этом заключается основное отличие рынка аудита Украины от рынков западных стран, ведь там доля публичных компаний несоизмеримо выше, инвесторы доверяют финансовой отчетности компаний, и, соответственно, аудиторские услуги гораздо более востребованы.

Еще одним сдерживающим фактором для Украины стал международный финансовый кризис, вследствие чего уменьшилось количество инвестиций и новых иностранных компаний. Важной проблемой аудиторского рынка является и то, что нынешняя система сертификации несовершенна. Непрозрачная система сертификации аудиторов препятствует приливу кадров в аудиторский бизнес. Владельцы и инвесторы не доверяют независимым украинским аудиторам.

Решениями данных проблем является приведение законодательства Украины в соответствие с законодательством ЕС. Также рынок аудиторских услуг в Украине нуждается во внедрении европейской системы контроля качества услуг, что позволит национальным аудиторам достойно конкурировать с международными аудиторскими компаниями и более качественно предоставлять профессиональные услуги. Отсутствие качественной системы аудита мешает развитию украинского фондового рынка и рынка капитала.

Одним из первоочередных факторов, которые должны способствовать дальнейшему развитию рынка, является конструктивный диалог между профессиональными организациями его участников. На сегодня есть немало оснований предполагать, что события будут развиваться именно по такому сценарию.

Список использованных источников:

1. Дебелый А.А., Иванина Е.А. Современные проблемы аудита в Украине / А.А. Дебелый, Е.А. Иванина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.rusnauka.com - Publishing house Education and Science s.r.o.
2. Алексеенко Д. Бурный рост рынка аудита в Украине прекратился, и он постепенно переходит в стабильную фазу развития / Д. Алексеенко // Аудитор Украины. – 2009. – № 1–2. – С. 40–45.
3. Талакина Т.О. Проблемы и перспективы развития аудита в Украине / Т.О. Талакина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.rusnauka.com - Publishing house Education and Science s.r.o.

Анотація. Перспективами розвитку аудиторської діяльності в Україні є вдосконалення законодавства України щодо забезпечення незалежності аудитора; стандартизація послуг, які має право здійснювати аудитор України щодо міжнародних актів ЄС та МФБ; розвиток обов'язкового аудиту, дотримання незалежності та якості надання послуг.

Ключові слова: аудит, розвиток, послуги, аудиторські комітети, аудиторські компанії.

Summary. Prospects of development of audit activity in Ukraine is the improvement of legislation of Ukraine on ensuring auditor independence; standardization of services has the right to perform the auditor of Ukraine concerning international acts of the EU and IFAC; the development of statutory audits, compliance with independence and quality of service.

Key words: audit, development, services, audit committees, auditing companies.